

เสียงแรงงานนอกระบบ

Voice of Informal Workers

ปัญหาปากท้อง จะร้องที่ใคร

จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังไม่สามารถฟื้นตัวจากวิกฤติโควิด-19 ได้ อีกทั้งภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง ทำให้แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบจากวิกฤติค่าครองชีพที่สูงขึ้น ข้าวของแพง ต้นทุนวัตถุดิบสูง ส่งผลให้แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากและคุณภาพชีวิตลดลง

ผลกระทบวิกฤตค่าครองชีพ ต่อแรงงานนอกระบบ

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ คือ การสนทนากลุ่ม เรื่อง ผลกระทบจากวิกฤตค่าครองชีพต่อแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร กับ 4 สาขาอาชีพ ได้แก่ ลูกจ้างทำงานบ้าน ผู้ทำการผลิตที่บ้าน ผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้าง และหาบเร่แผงลอย ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2566 โดยมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ มีผลการศึกษาศึกษาสถานการณ์ปัญหา ดังนี้

ปัญหาในการประกอบอาชีพ

ภาวะเงินเฟ้อพุ่ง
ส่งผลต่อค่าครองชีพและรายได้

“หลายคนต้องเพิ่มชั่วโมงการทำงานที่นานขึ้น และพยายามไม่ก่อหนี้สินเพิ่ม”

ค่าอาหารเพิ่มขึ้น

“ส่งผลให้ต้องลดปริมาณการบริโภคทั้งระดับบุคคลและครัวเรือน

ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการในระยะยาว”

แรงกดดันด้านค่าครองชีพ

“แรงงานกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น”

ไม่ว่าจะ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าเช่าเรียนบุตรหลาน และค่าเดินทาง

วิกฤตภาวะหนี้สิน

“เกือบครึ่งหนึ่งของแรงงานในกลุ่มตัวอย่างมีการกู้เงิน เพื่อใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ

“ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าเช่าเรียนบุตรหลาน และค่าสาธารณูปโภค”

อุปสรรคและการปรับตัวด้านเทคโนโลยี

“แรงงานบางส่วนใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อช่วยในการประกอบอาชีพ”

เช่น การชำระเงินแบบไม่ใช้เงินสด การขายของออนไลน์

ขณะที่แรงงานสูงวัยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถปรับตัวในยุคดิจิทัลได้”

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

“ปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง และอากาศที่ร้อนจัด

ล้วนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการค้า เนื่องจากวัตถุดิบมีราคาแพงขึ้น ยอดขายลดลง”

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

1

สนับสนุนอาชีพแรงงาน

การสร้างหลักประกันทางนโยบายเศรษฐกิจที่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้ทุกคนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การตรึงราคาสินค้าและบริการพื้นฐานเป็นหนึ่งในวิธีที่รัฐบาลสามารถใช้เพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อและช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับประชาชน นอกจากนี้การจัดหาแหล่งทุนที่ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย การส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการของแรงงานนอกระบบ โดยรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการจากกลุ่มแรงงานอย่างน้อยร้อยละ 30 จัดการฝึกทักษะด้านการตลาด ทักษะด้านอาชีพ และทักษะดิจิทัล โดยเฉพาะแก่แรงงานหญิงและแรงงานสูงวัย และรัฐบาลควรให้บริการอินเทอร์เน็ตฟรีและมีคุณภาพสูง ข้อเสนอเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการสนับสนุนแรงงานนอกระบบในสังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ.

2

ขยายฐานการคุ้มครองสังคม

การปรับปรุงระบบประกันสังคมในประเทศไทยมุ่งเน้นที่การขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานตามมาตรา 40 ซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบ การปรับปรุงนี้รวมถึงการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ให้สอดคล้องกับเงินเฟ้อ การขยายสิทธิประโยชน์ด้านการคลอดบุตรและการเลี้ยงดูบุตร การเปลี่ยนเงินบำเหน็จเป็นบำนาญชราภาพ และการพิจารณาปรับเปลี่ยนสิทธิประโยชน์กรณีว่างงาน ขยายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแบบถ้วนหน้า

นอกจากนี้ ยังมี การปรับปรุงระบบการดำเนินงานของกองทุนประกันสังคมเพื่อเพิ่มความโปร่งใส โดยการรายงานข้อมูลเงินสมทบและสิทธิประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ประกันตนมีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์ที่พวกเขาได้รับ

3

สร้างหลักประกันในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ

คืนสิทธิในการประกอบอาชีพบนพื้นที่ทางเท้าแก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง พร้อมให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง ในกระบวนการวางแผนและจัดการพื้นที่สาธารณะ พร้อมกับไปกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานของเมือง และเพิ่มการลงทุนในพื้นที่ประกอบอาชีพ

4

แรงงานต้องมีส่วนร่วมในการบวนการตัดสินใจ

แรงงานมีบทบาทสำคัญในกระบวนการวางแผนและพัฒนาเมือง การมีส่วนร่วมของแรงงานช่วยให้มีความหลากหลายในการตัดสินใจและเสนอแนะ ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และสมาพันธ์แรงงานนอกระบบ ประเทศไทย เข้าร่วมสังเกตการณ์และมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแรงงานในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการ และกระบวนการเจรจาทางสังคม เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและความยุติธรรม นอกจากนี้ยังช่วยให้มีความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจอีกด้วย

1

สถานการณ์

จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 62 แรงงานนอกระบบจำนวนมาก ยังไม่สามารถฟื้นตัวจากวิกฤติหลังโควิด-19 ได้ อีกทั้งภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง ทำให้แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบจากวิกฤติค่าครองชีพที่สูงขึ้น ข้าวของแพง ต้นทุนวัตถุดิบสูง ส่งผลให้แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากและคุณภาพชีวิตลดลง

ชีวิตและความอยู่รอด ภายใต้แรงกดดันทางเศรษฐกิจ

จิรวุฒิ ลาเลิศ
ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง

“ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้อาชีพผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างต้องทำงานหนักขึ้น มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานซึ่งส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสุขภาพที่แยลง

รัสมิ์ แคนดงเมือง
ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

“จะมีเงินทุนไปจ่ายเจ้าหนี้ใหม่ จะมีเงินให้ลูกไปโรงเรียนหรือเปล่า เมื่อต้นทุนวัตถุดิบเพิ่มขึ้น คนซื้อน้อยลง ยอดขายลดลง แต่ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

“ค่าครองชีพมันสูงอยู่แล้ว พอน้ำมันขึ้น ของก็ขึ้น อย่างค่าแรงเขาปรับขึ้น แต่...แรงงานนอกระบบอย่างเรามันไม่ได้ราคาขึ้น คือ เย็บผ้าก็ยั้งราคาเท่าเดิม บางที่เขาลดราคาเราด้วย

รุ่งฤดี มโนศรี
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน

อรุณี สะแกนอก
ลูกจ้างทำงานบ้าน

“ในภาวะเศรษฐกิจแบบนี้ ต้องคิดแล้วว่าเราเงินเดือนเท่านี้ เราต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียนลูกเท่าไร

แรงงานนอกระบบเข้าพบรัฐมนตรีกระทรวงแรงงาน ร่วมหารือสถานการณ์วิกฤตค่าครองชีพและแนวทางแก้ไข

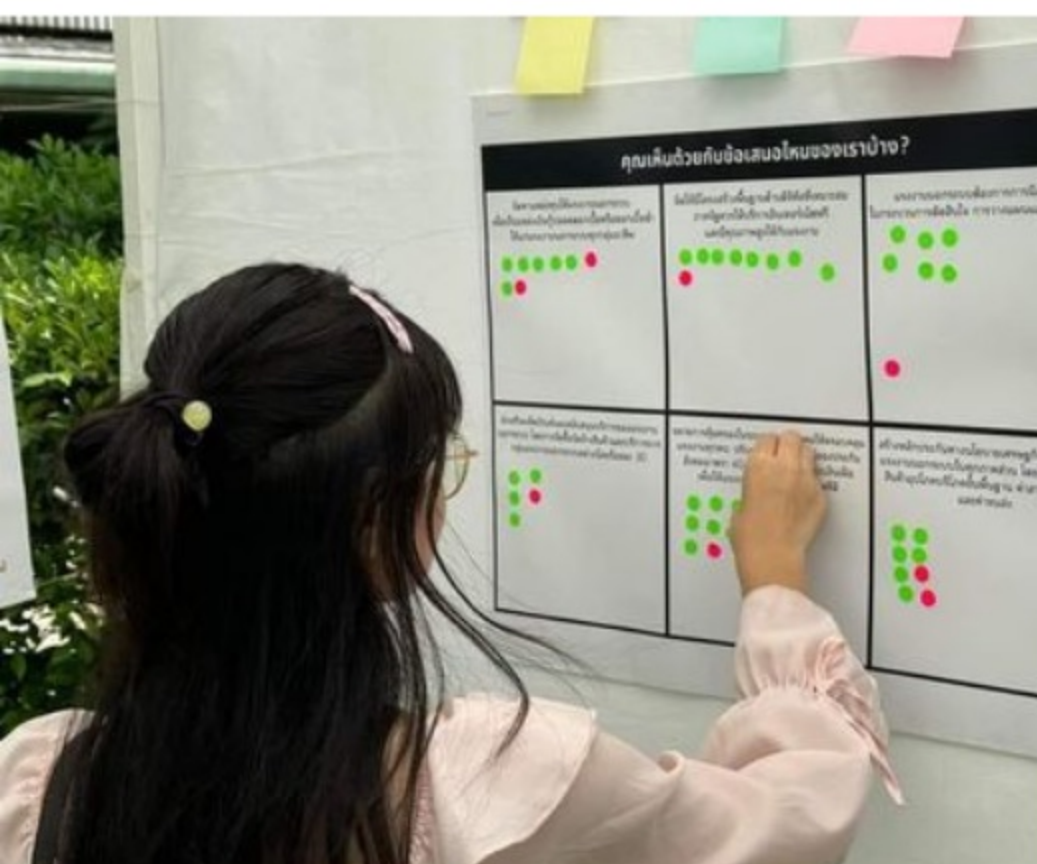
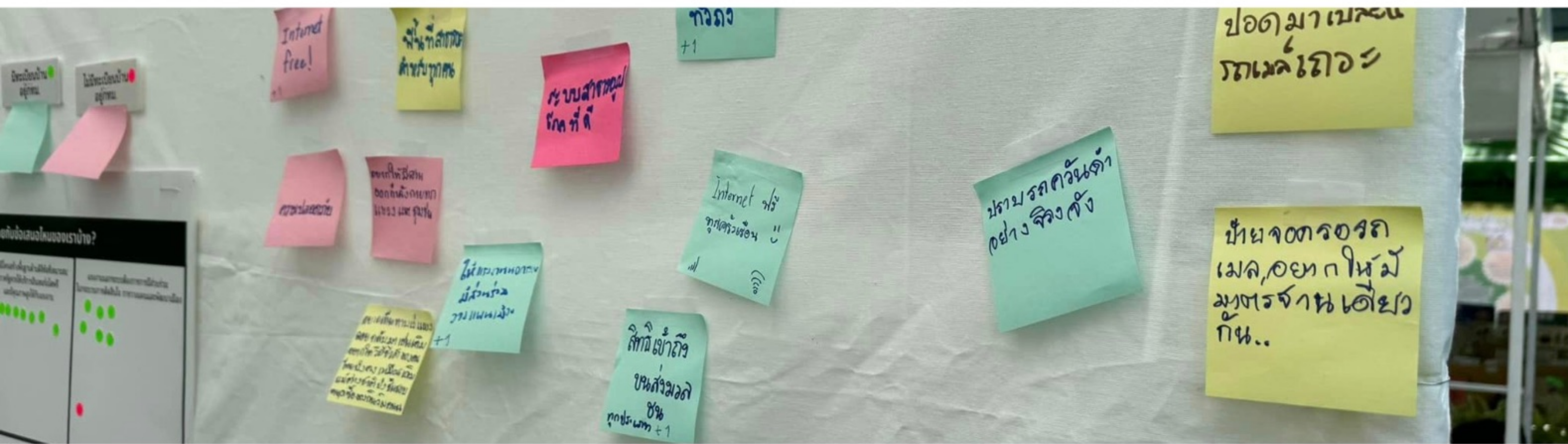
วันที่ 25 มีนาคม 2567 คุณระกาวิณ ลิขนะวานิชพันธ์ ประธานมูลนิธิฯ และ สมาพันธ์แรงงานนอกระบบ ประเทศไทย ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของอาชีพผู้รับงานไปทำที่บ้าน/ผลิตเองขายเอง จากสมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ ประเทศไทย ประกอบด้วยพื้นที่กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคอีสาน อาชีพผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจากสหพันธ์ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย กรุงเทพมหานคร อาชีพลูกจ้างทำงานบ้าน จากเครือข่ายลูกจ้างทำงานบ้านในประเทศไทย และอาชีพผู้ขับซักรถจักรยานยนต์รับจ้าง จากสมาคมผู้ขับซักรถจักรยานยนต์รับจ้างแห่งประเทศไทย เข้าพบ นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อร่วมหารือสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของพี่น้องแรงงานนอกระบบ ณ ห้องประชุม ศ.นิคม จันทรวิฑูร ชั้น 5 อาคารกระทรวงแรงงาน

โดยบรรยากาศการหารือเป็นไปด้วยดี โดยท่านรัฐมนตรีรับฟังและอยากให้มีการทำงานร่วมกันของพี่น้องแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยท่านมีข้อเสนอให้พี่น้องแรงงานนอกระบบติดตามผลการดำเนินงานจากการมายื่นข้อเรียกร้องอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงแรงงานยินดีเป็นตัวกลางประสานงานรับเรื่องและส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้

สมัชชาสุขภาพกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 4

ร่วมสร้างมหานครแห่งโอกาส และความเป็นธรรม เพื่อสังคมสุขภาวะ

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 67 คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติและภาคีเครือข่ายได้จัดสมัชชาสุขภาพกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 4 ขึ้น ณ ลานคนเมือง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เสาชิงช้า

ทางมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ และสมาพันธ์แรงงานนอกระบบ ประเทศไทย ได้เข้าร่วมการจัดนิทรรศการ “ชีวิตของแรงงานนอกระบบ” เพื่อนำเสนอเรื่องราว 4 อาชีพ ได้แก่ ผู้ทำการผลิตที่บ้าน ลูกจ้างทำงานบ้าน ทาบเร่แผงลอย ผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งถือเป็นพื้นที่เฝ้าระวังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร เพราะเราเชื่อว่า “เศรษฐกิจฐานรากเป็นคานงัดที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ”

อีกทั้ง ภายในงานยังมีการจัดประชุม หัวข้อ การจัดการทาบเร่แผงลอย/พื้นที่เศรษฐกิจปลอดภัยภายใต้ความหลากหลาย โดยทางตัวแทนผู้ค้าทาบเร่แผงลอย จากสหพันธ์ผู้ค้าทาบเร่แผงลอย สมาพันธ์แรงงานนอกระบบประเทศไทย ได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นในประเด็นดังกล่าว

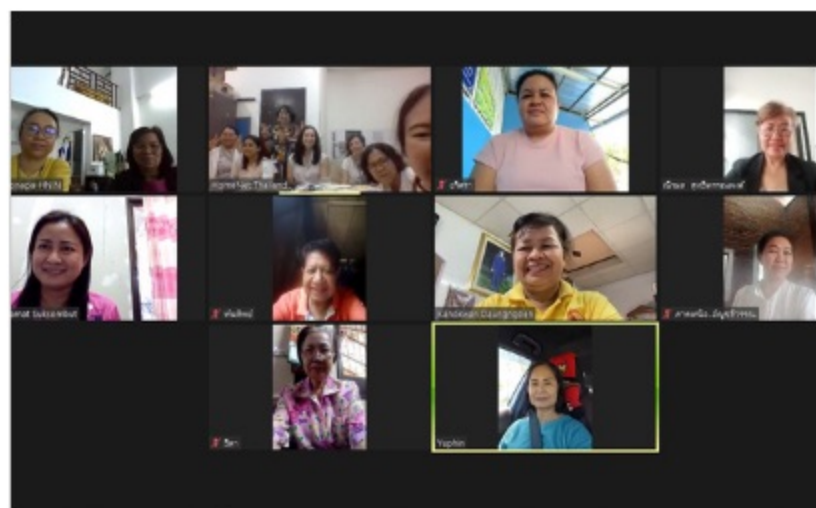
นอกจากนี้บริเวณลานคนเมือง ก็ได้มีการจำหน่ายอาหาร ของกินเล่น ของหวาน และน้ำสมุนไพร ที่อร่อย สะอาด มีมาตรฐานตามหลักสำนักอนามัย จากสหพันธ์ผู้ค้าทาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานครและเครือข่ายลูกจ้างทำงานบ้านในประเทศไทย อีกด้วย

HOMENET THAILAND BRAND WITH 3M IMPACT PROGRAM

โฮมเน็ตแบรนด์ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการของ 3M IMPACT และได้มีโอกาสเตรียมงานร่วมกับทีมงานจากบริษัท 3M มาตั้งแต่เดือนมกราคมมาจนถึงเดือนมีนาคม โดยมีการลงพื้นที่ทำงานร่วมกันตั้งแต่วันที่ 4-15 มีนาคม 2567

โครงการ 3M IMPACT มีจุดประสงค์เพื่อช่วยยกระดับการดำเนินงานของโฮมเน็ตแบรนด์ให้มีประสิทธิภาพและยอดขายที่มากขึ้น สามารถนำกำไรจากการดำเนินกิจการมาปันผลให้กับผู้ถือหุ้นและดำเนินกิจกรรมของสมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบต่อไป อีกทั้งยังช่วยเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่จะสามารถช่วยเหลือผู้ทำการผลิตที่บ้านได้

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงการ

- การลงพื้นที่สำรวจกลุ่มผู้ทำการผลิตที่บ้าน ซึ่งทางโฮมเน็ตแบรนด์ร่วมงานด้วย เพื่อทีมงานได้เข้าใจบริบทบริษัทของพวกเขามากขึ้น
- การพูดคุยกับคณะกรรมการของบริษัทผ่านโปรแกรม Zoom เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างกัน
- การสรุปและการนำเสนอผลการทำกิจกรรมและข้อเสนอแนะจากทีมงาน 3M

ผลลัพธ์จากโครงการ

1. ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินงานของบริษัทโฮมเน็ตแบรนด์ให้ดียิ่งขึ้นได้จริง
2. การเห็นโอกาสและวิธีการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน และ
3. การได้รับพลังงานบวกและกำลังใจจากทีมงาน 3M ซึ่งต่างประทับใจกับประสบการณ์ในประเทศไทยและการได้พบเจอพวกเราทุกคน